

здійснюється негосподарюючими суб'єктами в межах господарської компетенції, шляхом акредитації закладів охорони здоров'я та атестації тощо.

Наведенні аргументи свідчать про необхідність подальшого забезпечення законодавства про охорону здоров'я нормативними передумовами господарсько-правового регулювання в контексті його подальшого розвитку в комплексі з публічно-правовими інститутами господарського права, що в свою чергу свідчить про необхідність розгляду господарсько-правове забезпечення сфери охорони здоров'я з точки зору захисту прав споживачів як учасників господарських праввідносин, без чого подальший розвиток сфери охорони здоров'я на національному рівні не може бути реалізовано.

А. К. Соколова,

доцент кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І КОМПЛЕКСИ

Законодавче визначення природних ресурсів (землі, вод, надр, рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря) і природних комплексів (ландшафтів, об'єктів і територій природно-заповідного фонду тощо) як основних елементів довкілля, відносини з приводу використання, відтворення й охорони яких регулюються екологічним законодавством, викликають необхідність дослідження питань, пов'язаних з належністю цих об'єктів і комплексів.

Серед багатьох проблем юридичної науки за своєю актуальністю, практичною значущістю і складністю особливе місце посідає право власності. За сучасних ринкових умов це стосується також і сукупності питань права власності на природні ресурси й комплекси, що становить доволі розгалужену й комплексну проблему, яку можна розглядати за багатьма напрямками й у різних аспектах. Заслужують на увагу такі її елементи, як поняття і зміст зазначеного права власності, об'єкти й суб'єкти цього права, форми права власності, перспективи подальшого розвитку останнього на зазначені об'єкти та ін.

Необхідно здійснити комплексний теоретичний аналіз правової природи і специфіки вказаного права власності. Для досягнення цього слід перш за все визначити стан законодавчого забезпечення права власності на природні ресурси й комплекси.

Вирішення проблеми цього права власності передусім пов'язано з визнанням його таким безпосередньо чинним законодавством. Але приписи відповідних

нормативних актів щодо нього досить непослідовні, а в деяких випадках неоднозначні, навіть суперечать один одному, а інколи їх взагалі бракує.

Ускладнюється розв'язання цих питань ще й тим, що ст. 13 Конституції України встановлює, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, є об'єктами права власності Українського народу. Рослинний і тваринний світ та інші природні ресурси як об'єкти права власності у статті не згадуються. Питання права власності на них можливо віднести до питань власності на «інші природні ресурси». Але в даному випадку конкретизація повного переліку природних ресурсів і природних комплексів як об'єктів права власності саме в основному нормативному акті України дозволила б уникнути неоднозначних висновків із цього приводу.

У зв'язку з наведеними міркуваннями особливий інтерес становлять питання, що стосується подальшого законодавчого закріплення в екологічному законодавстві приписів щодо реалізації права власності на певні види природних ресурсів і комплексів. Згідно із Законом України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 р. рослинний світ належить до основних природних об'єктів. Що ж до віднесення його до об'єктів права власності, тут треба констатувати, що жодних відповідних приписів цей нормативний акт не містить. Цим можна пояснити і брак донедавна спеціальних теоретичних розробок з даної проблеми.

Аналогічна ситуація склалася в атмосфероповітряному законодавстві. Основний законодавчий акт у цій сфері – Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р., спрямований на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище, теж обійшов мовчанкою питання власності на атмосферне повітря. У ньому бракує приписів не тільки щодо реалізації цього права, а й визнання об'єктом права власності атмосферного повітря, що закріплено в ст. 13 Конституції України.

Стосовно інших природних ресурсів – землі, надр, вод, тваринного світу – наголосимо на наявності певного правового підґрунтя права власності на них.

Дещо інша ситуація у відповідних підгалузях екологічного законодавства України, зокрема, у природно-заповідній. У чинному законодавстві – Законі України від 16 червня 1992 р. «Про природно-заповідний фонд України» закріплено тлумачення цього природного комплексу: це ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища.

Цей Закон містить положення, присвячені регулюванню права власності на нього. Так, встановлено, що території природних заповідників, заповідні зони біосферних заповідників, землі та інші природні ресурси, надані національним природним паркам, є власністю Українського народу; та що ботанічні сади, дендрологічні парки та зоологічні парки, створені до прийняття цього Закону, не підлягають приватизації.

Що ж до інших територій та об'єктів природно-заповідного фонду, то законодавство обмежується вказівкою щодо можливості їх перебування у всіх формах власності, передбачених законом. Це неможливо визнати достатнім для належного впорядкування відносин власності на цей важливий природний комплекс.

До природних комплексів законодавством віднесено і ландшафт, що становить собою природний територіальний комплекс, ділянку земної поверхні, обмежену рубежами, у межах якої природні компоненти (рельєф, ґрунт, рослинність, водойми, клімат, тваринний світ), а також штучні або антропогенні (забудова, дороги, сільгоспугіддя тощо) перебувають у взаємодії і пристосовані один до одного. З огляду на відсутність закону, який регулював би відносини щодо використання, належності, відтворення й охорони цього комплексу, стан законодавчого забезпечення в цій царині також необхідно визнати незадовільним.

Вважаємо за доцільне внести відповідні зміни й доповнення до нормативно-правових актів на рівні законів з метою створення належного правового фундаменту регламентування відносин власності на природні ресурси й комплекси.

О. Х. Юлдашев,

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Міжрегіональної академії; управління персоналом, доктор юридичних наук, професор;

А. М. Подоляка,

ректор Міжрегіональної академії управління персоналом, доктор юридичних наук, доцент

ПРО ДЕЯКІ ПРАВОВІ ДОКТРИНИ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ

Говорячи про феномен «правова доктрина» у теоретичному і, особливо, у прикладному сенсі, слід зазначити, що, на нашу думку, важливими є дослідження його як для подальшого застосування до розвитку правового регулювання конкретних об'єктів так і звернення до цього феномену, збагачення його через призму досліджень правового регулювання цих об'єктів.